

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2023.27.23>

УДК 004.92:748.5 (043.3)

ТВОРЧИЙ ПОШУК ДИЗАЙНЕРА-ГРАФІКА, НАРОДНОГО ХУДОЖНИКА УКРАЇНИ ЮЛІЯ СКАКАНДІ

Петрушевська Христина Андріївна¹, Скаканді Юлій Юлійович²

¹Старший викладач кафедри інформаційних технологій і дизайну
Державного університету інфраструктури та технологій, Київ, Україна,
e-mail: kristimaller94@gmail.com, orcid: 0000-0003-1328-1406

²Народний художник України,
професор кафедри інформаційних технологій і дизайну
Державного університету інфраструктури та технологій, Київ, Україна,
e-mail: kafedralltd@gmail.com

Анотація. Досліджуються біографія та творчі пошуки народного художника України Юлія Скаканді, знакові графічні твори митця, щоб виявити характерні риси творчості, сформовані в результаті його пошуків. Наводяться основні факти із життя дизайнера-графіка й особистості, що справили особливий вплив на його мистецьке світосприйняття. Розглядаються основні стилі та техніки, у яких працює народний художник України Юлій Скаканді. Висвітлюються філософська позиція митця, його ставлення до мистецтва та художника-творця, проводиться аналіз художніх засобів і технологічних особливостей, а також окремі твори митця.

Його найяскравішими знаковими творами є серія кольорових гравюр, що відображають побут українських гуцулів, а також кольорові офорти з історичної серії «Народні месники», серії офортів «Мрії назустріч» і «Шляхами війни». Основними творчими здобутками Юлія Скаканді є: перша премія Національної спілки художників України на виставці «Молодість країни»; Міжнародне бієнале в Італії – перша премія (графіка), 1993 рік; перша премія (живопис) у 1995 році; перша премія (акварель) у 2015 році. Митець є членом Національної спілки художників України з 1997 року, членом Спілки дизайнерів України із 2007 року, народним художником України із 2018 року. Він є професором кафедри дизайну Державного університету інфраструктури та технологій (місто Київ). Юлій Скаканді є щирим патріотом і з дитинства закоханий у широкі полонини Закарпаття, незважаючи на свої подорожі за кордон і дослідження інших культур, він ніколи не забуває про своє коріння. Навпаки, уважає, що кожен митець має подорожувати для естетичного збагачення, і таке життя допомагає глибше оцінити культурні скарби власної батьківщини.

Мета. Дослідити біографію та творчі пошуки народного художника України Юлія Скаканді, проаналізувати знакові графічні твори митця, щоб виявити характерні риси творчості, сформовані у результаті його пошуків.

Методологія. У статті використано традиційні наукові методи історичного аналізу, порівняльного аналізу, метод системно-структурного аналізу.

Результати. Досліджено художні пошуки Юлія Скаканді, виявлені основні риси власного стилю.

Наукова новизна. Уперше системно досліджуються творчі пошуки професора Юлія Скаканді для виявлення характерних рис його творчості. Проводиться узагальнювальний огляд його мистецьких здобутків.

Практична значущість. Даний матеріал може бути використаний у культурно-освітньому процесі під час підготовки дизайнерів-графіків, мистецтвознавців, художників-живописців.

Ключові слова: графіка, ілюстрація, дизайн книги, живопис, декоративно-прикладне мистецтво, художники Закарпаття, Київська школа.

ВСТУП

Народний художник України Юлій Скаканді є різнобічно обдарованою особистістю, з дев'яти років бере участь у виставках. Він обожає експерименти та пошуки нових творчих шляхів. Дизайнер-графік каже: «Я хочу бути сучасним художником, прагну продемонструвати, що закарпатські митці не лише пейзажисти». Основними творчими здобутками Юлія Скаканді є: перша премія Національної спілки художників України на виставці «Молодість країни»; Міжнародне бієнале в Італії – перша премія (графіка), 1993 р.; перша премія (живопис), 1995 р.; перша премія (акварель), 2015 р. Митець є членом Національної спілки художників України з 1997 р., членом Спілки дизайнерів України із 2007 р., Народним художником України із 2018 р. Він є професором кафедри дизайну Державного університету інфраструктури та технологій (м. Київ). Твори Юлія Скаканді зберігаються в музеях і приватних колекціях України та зарубіжжя: у Великій Британії, Данії, Італії, Угорщині, Румунії тощо.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Про Юлія Скаканді пишуть у мистецьких журналах і на сторінках фейсбуку, зокрема такі автори, як Володимир Підгора, Іван Гупік, Ксенія Шокіна, та й сам митець із задоволенням пише статті. Прекрасним взірцем є стаття, присвячена методиці створення етюдів «Етюди на пленері» [5].

Тут автор характеризує процес роботи над етюдом із його послідовними етапами – від ідеї до творчого задуму. Увага сконцентрована на особливостях художніх засобів, що допомагають створити осмислений твір.

Проводиться аналіз живописних прийомів усесвітньо відомих майстрів пленеру. Стаття цікава як для художників початківців, так і для професіоналів. І. Вітер, відштовхуючись від його статті «Мистецтво пейзажу», написала власне дослідження про цей жанр [4]. Автор статті позиціонує пейзажний живопис як жанр, що зникає, і акцентує увагу на не-

обхідності для людини спілкування із живою природою, а отже, і творами мистецтва, що зображують елементи природи, особливо пейзажі. Споглядання пейзажів заспокоює та гармонізує психіку людини.

Володимир Підгора висвітлює основні життєві та філософські позиції Юлія Скаканді, а також детально розповідає про його найяскравіші твори, що були представлені на виставці до 1500-річчя Києва, що експонувалась у бібліотеці мистецтв [2]. На виставці були представлені: живопис, графіка, акварель, рисунок. Особливим національним колоритом автор статті відзначив пейзажі Баку та Тбілісі. Активну громадянську позицію художника підкреслюють серії графічних робіт «Мрії на зустріч» і «Шляхами війни».

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Народився дизайнер-графіку м. Перечин, що в Закарпатській області. Основам малювання його навчав відомий художник – педагог, заслужений учитель України Золтан Баконій. Юлій Скаканді згадує, що саме завдяки цьому майстру він пішов дорогою образотворчого мистецтва й отримав натхнення для подальшого творчого розвитку.

У 1964 р. Юлій із відзнакою закінчує навчання в Ужгородському державному художньо-промислового училищі за спеціальністю «художній розпис». Тут до формування творчої особистості долучились Микола й Едіта Медвецькі, які, зі слів самого Юлія Скаканді, змінили його світобачення.

Він вихований на традиціях закарпатського пейзажного мистецтва, але вирішив рухатися далі. Уже в 1974 р. стає випускником Київського державного художнього інституту за спеціальністю «графіка». Вчився митець у таких видатних майстрів, як В. Касіян і В. Чебанік. Художник презентує радше київську, аніж закарпатську школу живопису, бо після закінчення інституту залишився у столиці, де живе та працює донині. Але любов до рідного краю живе в ньому досі – щороку відвідує пленери на Закарпатті, тому велика

кількість його живописних творінь присвячені саме неповторним пейзажам Західної України. Юлій Скаканді дуже серйозно ставиться до життя та призначення людини, ця мудрість, безумовно, відображається в його творах, навіть якщо це звичайний пейзаж або натюрморт.

Майстер надихається творами епохи Відродження. У гравюрі його кумиром є А. Дюрер, віртуозний майстер лінії.

Колірна гама й манера зображення закарпатської школи живопису не притаманна його творам. Однак роботи вирізняються з-поміж творів представників київської школи – за роки Юлій Скаканді відпрацював оригінальну авторську техніку.

«Алегорія та символізм – улюблені живописні прийоми митця. Роботи характеризуються експресивною технікою виконання, свідчать про молодечий темперамент майстра», – коментує його творчість мистецтвознавець Володимир Мишанич.

Художник активно працює над власними творами, вутілює нові задуми, здійснює науково-творчу роботу, організовує для студентів екскурсії до музеїв, на художні виставки, а також запрошує на творчі зустрічі. Працювати звик серіями по декілька робіт. Окрім створення акварелей і олійних полотен, приділяє увагу й кольоровим ліногравюрам і офортам. Цікавими в доробку митця є серія кольорових гравюр, що відображають побут українських гуцулів, а також кольорові офорти з історичної серії «Народні месники» – тут представлено постаті відомих Устима Кармалюка, Івана Гонти, Северина Наливайка й інших.

Добре знайомий Юлій Скаканді з оформленням книжок. Зокрема, у рамках його дипломної роботи були створені ілюстрації до роману закарпатського письменника Михайла Томчанина «Жменяки», згодом з'явилися ілюстрації до збірки поезій Михайла Ткача «Поворот землі» тощо.

Надзвичайно важливими у творчості Юлія Скаканді є серії офортів «Мрії назустріч» і «Шляхами війни», у яких автор засвідчує свою активну громадянську позицію.

Дизайнер-графік має заслужену повагу серед не лише колег, але і своїх учнів – студентів Державного університету інфраструктури та технологій, художників-дизайнерів. Окрім того, він розробив методичний посібник до навчального курсу «Спеціальний рисунок» для студентів спеціальності 022 «дизайн».

З 1975 р. веде активну виставкову діяльність – учасник понад 200 всеукраїнських і міжнародних виставок. Його роботи були пред-

ставлені в Угорщині, Чехії, Словаччині, Румунії, Польщі, Німеччині, Данії, Канаді, Великій Британії, США, Австрії, Італії. Графіка, живопис і акварелі Юлія Скаканді були високо оцінені та відзначені мистецтвознавцями на бієнале в Італії. Незважаючи на участь у численних виставках, дизайнер-графік не втрачає інтересу та нагоди взяти участь у міжнародних пленерах.

Бути активним у своїй творчості, опанувати нові техніки, не бути одноманітним – це творче кредо митця.

Юлій Скаканді вважає, що подорожі необхідні для творчого розвитку художника. Подорожі розширюють світобачення та наповнюють життя новими фарбами, тому митець їздить на пленери та бере участь у зарубіжних виставках. Це допомагає подивитись на світ під іншим кутом і знайти нові шляхи самовираження.

Чимало його творів присвячено вулицям старого Тбілісі, він відтворює їх за допомогою різних технік. Акварель по-сухому передає мерехтіння гарячого повітря, якщо це пастель, то нею зображені вкриті хмарами вершини гір з оборонними вежами Сванетії. Зображуючи море у техніці кольорової ліногравюри, митець надихається японською гравюрою в її віртуозному трактуванні морських хвиль і бездоганному розташуванні тональних і кольорових плям.

Кольоровими олівцями та пастеллю він малює суворий і величний архітектурний пейзаж Баку, а також створює серію «Пори року». Тут зображення займає четверту частину аркуша, а все інше – біле тло.

Рис. 1. Юлій Скаканді. «На полонину» (кольорова ліногравюра, 1993 р.)

Коли говоримо про любов Юлія Скаканді до рідного закарпатського краю, не можна не розглянути передусім його графіку, що зображає гуцульське життя. Наприклад, ліногравюра розміром 40 x 50 см. «На полонину» (рис. 1).

Твір має цікаву сріблясту колірну гаму, яка дуже влучно передає загальний колорит полонин Західної України.

Якщо казати про традиції кольорової гравюри, то дану роботу можна вважати дуже багатою за кольором, оскільки вона складається аж із шести дощок, якщо не враховувати чорний колір, тоді як стандартна кількість кольорових дощок – три або чотири. Проте робота не справляє враження свята кольорів, бо побудована на нюансі. Насиченим тут є тільки пурпурний колір, навіть зелений виглядає дуже делікатно. Ефект сріблястого мерехтіння створює тепло-холодна гра сірого з вохрою. На гравюрі зображені музики та слухачі в національному вбранні. На передньому плані отара овець, яка композиційно створює світлий орнамент із білим одягом людей.

У композиції немає неба, весь аркуш щільно заповнений людьми та тваринами. Лише на задньому плані можна побачити зелені пагорби та хату у правому верхньому кутку.

За ритмічним малюнком композиція динамічна, має багато перехресних діагоналей, передає радісний настрій персонажів гравюри.

Взірцем мистецтва акварелі Юлія Скаканді є твір 1980 р. «Кирило-Білозерський монастир» (Рис. 2). Робота передає настрій пізнього вечора, переважають теплі кольори, холодним є лише небо над хмарами, що займає одну четверту аркуша. Решту становлять золотисті та червоно-коричневі відтінки. Загалом акварель темна, світлими плямами виділяються лише монастирські стіни та хмара посередині згори. Землі дуже мало, майже весь аркуш заповнює небо. Небо написано експресивно, будівлі – помірковано.

Характерною особливістю, яка постійно привертає увагу в живописних полотнах і в кольорових графічних аркушах, є своєрідне

відчуття кольору та використання темного колориту. Митець дуже рідко застосовує чисті спектральні кольори, вони завжди являють собою складну суміш. Найчастіше це додавання сірого кольору, який робить спектральні кольори більш вишуканими. Тому роботи мають стриманий пастельний колорит. Без сумніву, ця риса творчості митця притаманна київській живописній школі, а в поєднанні з декоративним трактуванням форми Західної України виникає новий неповторний авторський стиль. Тому твори Юлія Скаканді так легко впізнати. Вони несуть на собі відбиток багатого творчого досвіду автора.

Рис. 2. Юлій Скаканді. «Кирило-Білозерський монастир», акварель (1980 р.)

ВИСНОВКИ

Отже, у результаті дослідження біографії та творчого доробку дизайнера-графіка Юлія Скаканді доходимо висновку, що він експериментатор і завжди створював сучасні й актуальні проекти, брав участь у всіх доступних пленерах і виставках.

REFERENCES

- [1] Viter, I.O. Landscape as a genre of art that is gradually disappearing. *Collection of scientific works on current problems of economic sciences* [in Ukrainian].
- [2] Pidgora, V. (1982). Yuliy Skakandi's exhibition. *Exlibris Club* [in Ukrainian].
- [3] Magyar. Transcarpathian Art Development Foundation / Yuliy Skakandi. *Facebook*.
- [4] Opening of the exhibition "THREE ELEMENTS". *Museum of Kyiv*. Retrieved from: <https://www.facebook.com/kyivhistorymuseum/posts/2930909853626766>.
- [5] Skakandi, Yu.Yu. The art of landscape. *Electronic archive of KNUVD*. Retrieved from: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/629>.
- [6] Skakandi, Yu.Yu. (2015). Etudes in plein air. *Culture and modernity*. № 1 [in Ukrainian].
- [7] Ukraine is a new era. The Golden Fund of the Nation/Yuliy Skakandi. *Ukrainian Confederation of Journalists Club* [in Ukrainian].

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Вітер І. Пейзаж як жанр мистецтва, що поступово зникає. *Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук*.
- [2] Підгора В. Виставка Юлія Скаканді. Клуб «Екслібрис», 1982 р.
- [3] Мадяр. Фондація розвитку закарпатського мистецтва / Юлій Скаканді. *Facebook*.
- [4] Відкриття виставки «Три стихії». *Музей Києва*. URL: <https://www.facebook.com/kyivhistorymuseum/posts/2930909853626766>
- [5] Скаканді Ю. Мистецтво пейзажу. *КНУТД: електронний архів*. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/629>.
- [6] Скаканді Ю. Етюди на пленері. *Культура і сучасність*. 2015. № 1.
- [7] Україна – нова епоха. Золотий фонд нації/ Юлій Скаканді. *Українська конфедерація журналістів*.

ABSTRACT***Petrushevska Kh., Skakandi Yu. Creative search of graphic designer, People's Artist of Ukraine Yuliy Skakandi.***

The biography and creative pursuits of the People's Artist of Ukraine Yulia Skakandi, the iconic graphic works of the artist are studied in order to reveal the characteristic features of creativity formed as a result of his pursuits.

The main facts from the life of the graphic designer and personality are given, which had a special impact on his artistic worldview. The main styles and techniques used by People's Artist of Ukraine Yuliy Skakandi are considered.

The philosophical position of the artist, his attitude to art and the creative artist are highlighted, artistic means and technological features are analyzed, as well as individual works of the artist. His most vivid iconic works are a series of color engravings depicting the life of Ukrainian Hutsuls, as well as color etchings from the historical series "People's Avengers", a series of etchings "Dreams to Meet" and "Ways of War". The main creative achievements of Yuliy Skakandi are: the first prize of the National Union of Artists of Ukraine at the exhibition "Youth of the Country"; International Biennale in Italy – first prize (graphics), 1993; first prize (painting), 1995; first prize (watercolor), 2015. The artist has been a member of the National Union of Artists of Ukraine since 1997, a member of the Union of Designers of Ukraine since 2007, People's Artist of Ukraine since 2018. He is a professor of the Department of Design at the State University of Infrastructure and Technologies (Kyiv).

Yuliy Skakandi is a sincere patriot and has been in love with the vast lands of Transcarpathia since childhood, despite his travels abroad and the study of other cultures, he never forgets his roots. On the contrary, he believes that every artist should travel for the sake of aesthetic enrichment, and such a life helps to better appreciate the cultural treasures of one's homeland.

Purpose. To study the biography and creative pursuits of the People's Artist of Ukraine, Yuliy Skakandi, to analyze the iconic graphic works of the artist in order to reveal the characteristic features of creativity formed as a result of his pursuits.

Methodology. The article uses traditional scientific methods of historical analysis, comparative analysis, the method of system-structural analysis.

Results. The artistic pursuits of Yuliy Skakandi were studied, the main features of his own style were revealed.

Scientific novelty. For the first time, the creative searches of Professor Yuliy Skakandi are systematically investigated in order to identify the characteristic features of his work. A general review of his artistic achievements is conducted.

Practical significance. This material can be used in the tour and educational process in the training of graphic designers, art historians, painters.

Key words: graphics, illustration, book design, painting, decorative applied art, artists of Transcarpathia, Kyiv school.

AUTHOR'S NOTE:

Petrushevska Khrystyna, Senior Lecturer of the Department of Information Technologies and Design of the State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv, Ukraine, e-mail: kristimaller94@gmail.com, orcid: 0000-0003-1328-1406

Skakandi Yuliy, People's Artist of Ukraine, Professor of the Department of Information Technologies and Design, State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv, Ukraine, e-mail: cathedraltd@gmail.com

Стаття подана до редакції 21.04.2023 р.